

† Dr. Casian Crăciun,
Episcopul Dunării de Jos

PĂRINTE, DASCĂL ȘI MITROPOLIT

Ar fi trebuit să ne pregătim până să se înmoaie pana în „cerneala“ gândului, spre a se așeza rândurile de mai jos pe imaculatul paginii albe, care sugerează curăția sentimentelor față de cel ce ar fi pornit pe cel de al optzecelea an al vieții pe acest pământ, mitropolitul dr. Antonie Plămădeală, membru de onoare al Academiilor de la București și de la Chișinău. Dumnezeu nu a voit să fie așa, precum ne-am fi așteptat noi, cei ce l-am apreciat și l-am iubit sincer pe cel ce rămâne în viața spiritual-culturală românească și nu numai un autentic „*dascăl de cuget și de simțire românească*“, care și-a imprimat „personalitatea“ atât pe foile tipărite, cât și pe „*filele de calendar de inimă românească*“.

A ales Dumnezeu ca la 1 septembrie 2005, începutul anului bisericesc, să-l cheme la o dimensiune netrecătoare a slujirii, cea veșnică, pe cel ce a știut să nu moară deodată cu istovirea și putrezirea trupului. El ne-a învățat să credem că moartea, așa cum propovăduiește Domnul Învierii în Biserica Sa, nu este anihilare, ci trecere. Formele perceptibile ale nemuririi, amprente veșnice pe „vasul“ nostru de lut se concretizează în valoare. Cel ce investește în valori investește în nemurire. „*Am adunat valori, vom trăi*“ spunea și mărturisea mitropolitul. Din această perspectivă vom prezenta câteva repere necesare continuității prelegerilor dascălului atunci când nu ne mai „inoportunează“ în carne și în oase.

Mitropolitul Antonie face parte dintr-o categorie a românilor rezistenți și a clericilor consacrați vocației Bisericii Ortodoxe Române, în dubla ei misiune slujitoare, de la altar spre realitățile concrete ale oamenilor și de la lume cu problemele ei, spre altar. Cea mai autentică mărturie privind valoarea personalității mitropolitului-dascăl, încă de la începuturile studiilor sale teologice, o primim de la părintele Stăniloae: „*Părintele Antonie s-a*

dovedit un excepțional mânăitor de condei, un spirit dotat cu un fin simț de observație și cu o rară capacitate de exprimare, o inteligență pătrunzătoare și continuu preocupată de studiu și de reflexiune... Aceste calități de om studios sunt dublate de calitățile unei minți bine organizate, a unei impresionante puteri de muncă, a unui caracter frumos, a unui suflet discret, a unui temperament echilibrat, a unui comportament social plăcut și modest“

¹. Aceleași observații le desprindem din admirația unui mare și profund om de cultură și de credință, monahul Nicolae Steinhardt de la Rohia: „*Cu adânc respect și deplină smerenie, îndrăznesc a nădăjdui că nu-mi veți lua în nume de rău că îmi permit să vă aduc la cunoștință cât de mult m-au impresionat cele ce spuneți în **Tradiție și libertate**, p. 318. Lucrurile acestea le gândeam confuz și tare m-am simțit fericit văzându-le exprimate limpede. Cât de minunat, de precis, fără teamă și fără falsă pudoare v-ați exprimat“².*

Viața sa este pe cât de interesantă, pe atât de tumultuoasă, asemenea corăbierului ce navighează mai ales pe vreme de furtună, din care îl salvează doar Dumnezeu.

Născut în Stolnicenii Basarabiei, în 17 noiembrie 1926, părăsește zona natală în clasa a VII-a, ca elev seminarist de la Chișinău (1937-1940) și (1941-1944). Continuă în țară studiile la Seminarul „Nifon“ din București (1944-1945).

Între 1945-1948 urmează cursurile la Facultății de Teologie a Universității din București. Iarăși, evenimentele provocate de abolirea monarhiei îl determină să se refugieze, din cauza atitudinii contra noului sistem politic, la Baia Mare. Lucrează aici ca pedagog la o școală de mine. În 1949, într-o perioadă scurtă recuperează anul pierdut la Institutul Teologic Universitar din Cluj prezentând în manuscris teza: „*Importanța antropologiei carreliene pentru o pedagogie creștină*“.

Între 1956-1959 urmează cursurile de doctorat în teologie, la București, ca ucenic al părintelui Stăniloae.

O scurtă biobibliografie, după plecarea trupească dintre noi a sacerdotului cărturar și a omului de cultură profund atașat cultului adresat Izvorului cunoașterii, Înțelepciunii și Vieții - Dumnezeu, este mai mult decât utilă. Utilă celor ce identifică slujitorul altarului doar cu un profesionist al celor dinlăuntrul Bisericii, de care nu prea ne mai interesăm, îndeosebi acum

1. *Mitropolitul Antonie Plămădeală*, Editura Teognost, Cluj, 2005 (album, foto și texte alese).

2. *Ibidem*.

când cele exterioare par a fi definatorii în existență. Existență pe care cei mai mulți o interpretăm „sui generis“ sau, în cel mai fericit caz, după comandamentele timpului, rupându-ne de rădăcini, de ceea ce este cu adevărat ființial și identitar. Tocmai de aceea viața unui slujitor al altarului, profund înrădăcinat în cultura românească și universală, poate să contribuie la o necesară revenire a noastră la echilibrata conlucrare în spațiul sufletesc unde să ne regăsim în postura de creștini și de oameni ai cetății în același timp.

Mitropolitul Antonie Plămădeală avea harisma, forța interioară de convingere și instrumentele necesare unei astfel de călăuziri spre întregirea chipului creștinului împlinit duhovnicește, cultural, social și moral-uman.

Ne mărginim în prezentarea de față doar la o succintă călăuzire, în liniile mari, către viața și slujirea sa, cu convingerea că întregul este în parte și partea în întreg. Se vor observa ușor, de îndată ce se citește doar una dintre cărțile sale, continuitatea și perseverența în formarea sa ca om și creștin, ca slujitor și om de cultură, de la început și până la marea trecere de aici, acolo unde încetează întrebările noastre și încep ale Celui ce ne-a încredințat talanții spre a-i valorifica. Acolo doar vom răspunde. Aici lucrăm. Acolo răspundem la examenul esențial al valorificării șanselor vieții veșnice în vremelnicia plină de ispite, de lipsuri, de încercări, de șicane, de șanse, de neșanse, de bucurii ratate și de tristeți prea dese provocate nouă înșine ori, și mai grav, altora!

Din această necesară perspectivă suntem ajutați de cel ce s-a lăsat pe sine însuși, cu agoniseala sa, cu împlinirile sau cu poverile sale, la judecata obiectivă chiar aici, pe pământ. Așa ne cere și Scriptura. Să nu lauzi omul până la moarte! Știau bine sfinții muceniciei umane, mai ales când se intră în competiții de tot felul, că și faptele bune, aici, sunt prilej de controverse și chiar de suferință. Pentru acestea, Dumnezeu, în înțelepciunea Sa, a lăsat timpul să sedimenteze doar ceea ce este ziditor în viața noastră aici pe pământ, așteptând acolo efectele binefăcătoare pe care să ni le ofere ca pe niște posibile răspunsuri la Înfricoșătoarea Judecată a mântuirii.

Iată câteva repere spicuite sporadic din lăsământul impresionant al testamentului spiritual, cultural, teologic și misionar al mitropolitului Antonie³.

3. Opera sa este impresionantă tocmai prin cuprinderea multor aspecte: din viața bisericăscă, cultural-spirituală, ecumenică și socială:

1. *Trei ceasuri în iad*, roman, Ed. Mihai Eminescu, București, 1970, 405 p.; în limba bulgară, Sofia, Ed. Nazodonaia Cultura, 1972 (ediția a II-a, 1993; ediția a III-a, Ed. Junior, București, 1995, 303 p.)

1. De la Școala teologică la Universitatea chilieii monahale

Am amintit, la început, valoarea instrucției tânărului seminarist la

-
2. *Biserica slujitoare, în Sfânta Scriptură, în Sfânta Tradiție și în teologia contemporană*, București, 1972, 344 p.
 3. *Bizant - Constantinopol-Istanbul*, București, 1974, 80 p.
 4. *Hanz Küng și declarația „Mysterium Ecclesiae“*, București, 1974, 67 p.
 5. *Clerici ortodocși, ctitori de limbă și cultură românească*, București, 1977, 69 p.
 6. *Biblia de la București. Cine a făcut traducerea?*, București, 1978, 15 p.
 7. *Un episod important din lupta pentru limba română*, București, 1978, 50 p.
 8. *Zece teze despre catolicitate și etnicitate*, București, 1979.
 9. *Ca toți să fie una*, București, 1979, 596 p.
 10. *Biserica Ortodoxă Română în trecut și astăzi*, București, 1979 (limbile română, engleză și franceză), 365 p. (în colaborare).
 11. *Dascăli de cuget și simțire românească*, București, 1981, 547 p.
 12. *Nume și fapte în istoria culturii românești. Sec XVIII-XIX la Buzău*, București, 1983, 18 p.
 13. *Tradiție și libertate în spiritualitatea românească*, Sibiu, 1983, 410 p. (ed. a II-a, București, Colecția Axios, 1995, 382 p.).
 14. *Vocație și misiune creștină în vremea noastră*, Sibiu, 1984, 462 p.
 15. *Pagini dintr-o arhivă inedită*, București, Ed. Minerva, 1984, 443 p.
 16. *Prima traducere a manualului lui Epictet în românește*, Sibiu, 1984, 68 p.
 17. *Lazăr Leon Asachi în cultura română*, Sibiu, 1985, 524 p.
 18. *Biserica slujitoare*, Sibiu, 1986, 325 p. (ediție prescurtată).
 19. *Lupta împotriva deznaționalizării românilor din Transilvania în timpul dualismului austro-ungar, în vremea lui Miron Romanul (1874-1898), după acte, documente și corespondențe inedite*, Sibiu, 1986, 358 p.
 20. *Românii din Transilvania sub teroarea regimului dualist austro-ungar (1867-1918) după documente, acte și corespondențe rămase de la Elie Miron Cristea*, Sibiu, 1986, 546 p.
 21. *Contribuții istorice privind 1918-1935. Elie Miron Cristea. Documente și corespondență*, Sibiu, 1987, 484 p.
 22. *Romanitate, continuitate, unitate*, Sibiu, 1988, 371 p.
 23. *Calendar de inimă românească*, Sibiu, 1988, 371 p.
 24. *Alte file de calendar de inimă românească*, Sibiu, 1988, 373 p.
 25. *Tâlcuri noi la texte vechi. Predici*, Sibiu, 1989, 479 p. (ed. a II-a, București, 1996, 608 p.
 26. *Cuvinte la zile mari*, Sibiu, 1989, 365 p.
 27. *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, Sibiu, 1996, 288 p.
 28. *De la Cazania lui Varlaam, la Ion Creangă*, Sibiu, 1997, 199 p.
 29. *De la Filotei al Buzăului, la Andrei Șaguna*, Sibiu.

Chișinău, unde a absolvit 7 clase într-o școală medie cu profil universitar, cu dascăli de mare probitate intelectuală și duhovnicească. Spiritualul său ne-a fost și nouă director la vestitul Seminar „Kesarie Episcopul“ de la Buzău, părintele Dimitrie Luca. De pe atunci, tânărul Leonida Plămădeală dezvăluia preocupări cărțurărești și pasiune pentru lectură, cât și pentru cercetare teologică.

La București, în țară, după refugiu, în condițiile de după cel de-Al Doilea Război Mondial, reia totul de la zero și urcă pe podium „maturizându-se și obținând admirația dascălilor de talia părinților Stăniloae, Ioan Coman ș.a. De remarcat și faptul că îmbină munca studentescă cu lupta pentru apărarea drepturilor tinerimii, tot mai agresată de valul comunist ce a înecat atâtea conștiințe și a mucenicit floarea junimii românești în temnițe, în umiliri, în limitările drepturilor minimale ale persoanei umane și în persecuții de nedescris. A fost unul dintre cei persecutați și nu și-a încheiat studiile la București, ci la Cluj, după un an de refugiu la Baia Mare⁴. Imediat după obținerea licenței în teologie, cu o lucrare în manuscris despre Pedagogie în opera lui Alexis Carrel, se îndreaptă spre o altă școală, singura în măsură să-l școlească până la capăt, fără întreruperile academice obișnuite, „școala

30. *De la Alecu Russo, la Nicolae de la Rohia*, Sibiu, 1997, 245 p.

31. *Despre rai și iad*, Sibiu, 1995, 70 p.

32. *Moarte și Înviere la Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus*, 1993, 47 p.

33. *Uniatismul, metoda de unire din trecut și căutarea actuală a deplinei comuniuni. (Documentul de la Balamand, text și comentariu)*, Sibiu, 1993, 36 p.

34. *Biserica în mers, convorbire cu presa*, Sibiu, 1999, 2 volume (vol I, 334 p., vol II, 395 p.)

35. *Tatăl nostru. Nu suntem singuri*, Sibiu, 1999, 96 p.

36. *Amintirile mitropolitului Antonie Plămădeală*, București, Ed. Cum, 1999, 315 p.

37. *Cuvinte duhovnicești*, Sibiu, 2000, 389 p.

38. *Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, ctitoria mitropolitului Antonie Plămădeală*, București, Ed. Semne, 2001, 216 p.

39. *Rugul Aprins*, Sibiu, 2002, 225 p.

40. *Basarabia*, Sibiu, 2003, 178 p.

41. *Cine sunt eu? Ce spun eu despre mine?*, Sibiu, 2003, 191 p.

42. *Zidind iubire, urc în icoană*, Sibiu, Ed. Imago, 2003, 118 p.

4. Din fugar, șef de promoție la Cluj. Anii de pribegie, în *Amintirile mitropolitului Plămădeală*, Editura Cum, București, 1999, p.122-130.

5. Vezi pe larg despre acest aspect lucrarea: Antonie Plămădeală, *Biserica în mers*, vol I, Sibiu, 1999.

6. Vezi Amintirile mitropolitului Antonie Plămădeală, *op.cit.*, și Ion Onuc Nemeș, *Zidind*

sfintelor nevoițe pentru desăvârșire⁴⁵. Își regăsește colegul de teologie Stelian Manolache, de la Buzău și de la Brăila, un om cu adevărat sfânt din copilărie, și bate la ușile milostivirii Domnului de la Mănăstirea Prislop, unde părintele Arsenie îl călugărește, la 14 septembrie, Ziua Crucii, 1948, cu numele de Antonie, iar pe Stelian cu numele de Dometie, cunoscut de noi toți ca părintele Dometie de la Râmeț, plecat și el prea devreme dintre noi, în vara anului 1975, în stare de jertfă, după inundații.

Tânărul părinte ierodiacon hirotonit de episcopul Andrei de Arad nu are parte de liniștea chiliei, căci îl urmărea „demonul“ zilei, spre a-i găsi în loc celula închisorilor de la Galați ori Jilava, fiind condamnat pentru instigare și nesupunere față de noua conducere comunistă. Aici intervine miracolul chiliei monahale mai puternice, decât celula pușcării. Pleacă de la Prislop, stă câteva luni la Crasna, în Gorj, cu știrea mitropolitului Firmilian al Olteniei și se îndreaptă către avă Cleopa, starețul de atunci al confreriei Mănăstirii „Sfântul Teodor Studitul“, cu centrul la Mănăstirea Slatina. I-a spus cine este. Un urmărit, un pușcăriaș ce-și așteaptă celula, clipă de clipă. Un condamnat cu „sabia lui Damocles“ deasupra creștetului, în fiecare moment. Tocmai de aceea, în această stare de legitimă neliniște omenească, intervine îngerul Domnului și lovește în coasta demonului, neputincios a-l înfrânge pe luptătorul credincios. Părintele Cleopa îl primește fără rezerve, fără teamă, fără condiții. Îl așază chiar în demnitatea de secretar. Îl dezleagă de privegherile de noapte în biserică, căci „priveghea“ el zi și noapte ducând viață neadormită. Și-a făcut din chilie bibliotecă, din scaun pat și din somn trezvie, acumulând și sedimentând comori după comori din teologie, din spiritualitatea Părinților și din cultura românească veche și nouă, ca și din cea universală. O perioadă de timp s-a ocupat și de administrarea Mănăstirii Râșca. Este hirotonit preot de episcopul, fost al armatei, Partenie Ciopron. În 14 octombrie 1954 este depistat și arestat la Iași, la sărbătoarea Cuvioasei Parascheva, schimbând tihna universității duhovnicești, cu mucenicia închisorii, timp de doi ani. Beneficiază de Decretul nr. 421 din 1955 și revine la Slatina, la mănăstire, în 3 aprilie 1956. Prigoana continuă de această dată prin metodele viclene ale orânduirii, excluzându-l din monahism și de la cursurile de doctorat, în 1959.

Începe o nouă etapă:

2. De la experiența monahală și de la cea a temniței, la munca de jos, muncitor la Mase Plastice București

Doi ani a îndurat o cumplită prigoană: șomer, zilier, fără drept de locuire în casa părintească⁶. Prin multă bunăvoință din partea unor binefăcători, obține, am zice, imposibilul: angajarea ca muncitor necalificat la Întreprinderea de Prelucrare a Maselor Plastice din București. A trecut prin „demnitățile“ de măturător, hamal, ca mai apoi să fie „avansat“ la stadiul de muncitor-ajutător la o mașină de injecții⁷. Promovează în 1966 ca economist planificator, obține chiar și un brevet de inventator. Acum însă revine tot în chilia din lume, își interiorizează și-și consolidează crezul și lucrarea monahală, mai mult în tainița inimii. Participă, sărbătoare de sărbătoare, la Patriarhie, sub privirea discretă, ori de câte ori venea, a patriarhului Justinian. Acum își descoperă *vocația de sacerdot* al suferinței înăbușite și care izbucnește peste capac, concretizându-se în duhul „aburilor“ dinlăuntrul gândului și al suferinței în slova de roman. Scribe romanul *Trei ceasuri în iad*. Cartea apare după plecarea sa la studii teologice de doctorat în Anglia, la Oxford, trimis fiind de patriarhul providențial Justinian, iubitorul și salvatorul tinerilor întemnițați⁸. Fără „nășia“ lui Geo Bogza, poate, romanul nu ar fi trecut de „foarfecele“ cenzurii. „Cartea, spune autorul, denunță frica, opresiunea, atentatul împotriva identității oamenilor, limbajul de lemn și toate relele regimului. Personajele sunt doar alegorii care vor să exprime atmosfera de iad și măsura până la care au izbutit să deformeze ființa umană. Cenzorii au trăit și ei în acest iad, repartizați să-i întrețină. În cămăruțele secrete ale sufletelor lor, mai păstrau și ei resturi de omenie. De altfel, acest lucru îl pretind acum cu convingere“⁹.

Din iadul comunist scapă, ca prin minune, prin instaurarea unui climat oarecum mai permisiv, sub briza aerului „Primăverii de la Praga“. Patriarhul Justinian și ierarhia ortodoxă au încercat să folosească acum orice porțiță,

iubire, urci în icoană, Ed. Imago, Sibiu, 2003.

7. Vezi *Mitropolitul Antonie Plămădeală, 1926-2005*, Editura Teognost, Cluj, 2005.

8. Vezi George Enache, *Ortodoxie și Putere politică în România contemporană*, Ed. Nemira, București, 2005.

9. Antonie Plămădeală, *Trei ceasuri în iad*, Editura Junior, București, 1995, ediția a III-a, p.3.

10. Antonie Plămădeală, *Biserica slujitoare*, Sibiu, 1986.

orice fisură, prin „cortina de fier“, spre a comunica în Occident cu Bisericile creștine surori și cu frații români, expulzați ca dușmani ai poporului în lumea mare, dar liberă.

În Oxford, tânărul doctorand, care între timp fusese reintegrat în cler și numit secretar la Institutul Teologic Universitar din București, va experia o nouă etapă a vieții sale, care va fi și a generației bisericești, pe care a știut să o formeze, să o îndrepte și să o călăuzească spre normalitate, în timp de totală anormalitate. Converteste imposibilul în posibil atunci când gândește, scrie și exprimă esențialul din învățătura Ortodoxiei în lucrarea misionară, obținând doctoratul, doar în doi ani, cu teza: *Biserica slujitoare*¹⁰. Teza are tratat în subsidiarul temei un mesaj misionar răspicat, fără echivoc, exprimat în Occident, în dialog cu occidentalii liberi, în anii '90, când acasă religia încă mai însemna „opium“ pentru popor. Părintele Stăniloae, conducătorul științific al tezei, avea numai cuvinte de apreciere pentru limpezimea argumentației și pentru descoperirea unui om de reală vocație pentru slujirea lui Dumnezeu în orice împrejurări, mai cu seamă în cele nefavorabile.

Continuă firul vieții sale spre etapa următoare:

3. De la Întreprinderea de Mase Plastice și de la Oxford, în Biserică, arhieru în slujirea de vicar patriarhal

Experiența occidentală din timpul studiilor doctorale a însemnat pentru eruditul ieromonah un bun prilej de a învăța, dar și de a face misiune ortodoxă printre neortodocși, însăilând un gen de pateric românesc la Londra, prin medalioane de vieți de părinți îmbunătățiți de la Sihăstria, începând cu cei bătrâni și continuând cu cei din generația marelui său duhovnic Paisie Olaru și cu starețul său - părintele Cleopa. A conferențiat în mari centre europene și a fost unul din susținătorii de la început și membru al reuniunilor panortodoxe „Sindesmos“.

Cunoscându-i vrednicia, dar și lucrarea în „încercări și în răbdare“, călirea la școala suferinței și a smereniei asumate, fericitul întru adormire patriarhul Justinian îl cheamă acasă și îl alege episcop-vicar patriarhal, hirotonindu-l în 27 decembrie 1970, cu titlul de Ploieșteanul.

Din 1971 este și rector al Institutului Teologic Universitar din București, conducând totodată sectorul relații externe bisericești și Comisia patriarhală

11. Antonie Plămădeală, *Biserica în mers*, vol. I și vol. II, Sibiu, 1999.

de pictură bisericească.

Capacitatea sa de muncă, spiritul său organizatoric oxfordian, rara forță de muncă și generoasa deschidere spre problemele reale ale vieții în Biserică, deși sub atenta supraveghere a regimului dictatorial, l-au ajutat să folosească într-un chip admirabil tot potențialul slujirii în duhul autentic al tradiției, cu îndreptare spre lume și spre complicatele ei probleme. Meritul său este incontestabil într-un deceniu de episcopat la București, ca vicar al patriarhilor Justinian și Justin, în reorientarea Bisericii spre cultură, spre problemele sociale, chiar și în stare de limitare comunistă și, în special, spre Occident. Cui datorăm noi toți, tinerii ierarhi, profesorii de teologie, preoții și credincioșii, intelectuali și nu numai capacitatea de a fi străbătut, cu greu, este adevărat, „pragul“ de la ceața dictaturii la lumina orbitoare a libertății? Desigur, fără strategia Sfântului Sinod, în frunte cu patriarhul Justinian, și fără ierarhii noștri, Prea Fericitul Teoctist, Înalt Prea Sfințitul Nicolae, Înalt Prea Sfințitul Antim Nica și, iată, providențialul ierarh Antonie, ucenicul părintelui Stăniloae și al părintelui Cleopa, am fi rămas la nivelul creștinilor din Albania sau din oricare altă țară din răsăritul Europei. Tocmai această temeinică ancorare în spiritualitatea curat ortodoxă și românească, limpede ca apa de munte, tocmai slujirea culturii și-a sufletului românesc în orice împrejurare și apropierea de om în toate circumstanțele au oferit Bisericii echilibrul prin care a ocolit „stâncile“ și „valurile“ de pe uscat. A avut, are și va avea și vâslași lângă Corăbierul cel Mare, Hristos Domnul. Mitropolitul Antonie este un astfel de model. Este o autentică paradigmă în lupta Bisericii în mers¹¹.

Viața sa l-a așezat în ipostaza de sfătuitoare al multora, de aceea pe drept cuvânt este un părinte.

4. De la slujirea altarului și de la demnitatea academică, la aceea de dascăl și de părinte al sufletului românesc.

Puține sunt domeniile vieții bisericești de care să nu fi știut și să nu fi încercat mitropolitul Antonie să se ocupe și să ofere soluționări valabile, calde, echilibrate și temeinice. Nu este ușor a le sintetiza integral, mai ales într-o lucrare restrânsă ca aceasta, atunci când dorim să invităm pe cei ce vor să-l cunoască pe mitropolitul ctitor de oameni, de instituții bisericești și de cultură Antonie Plămădeală.

Preocupările sale de om al Bisericii în întregul ei l-au ajutat să-și

12. Antonie Plămădeală, *Pagini dintr-o arhivă inedită*, Editura Minerva, București

valorifice talanții cum a știut mai bine Dumnezeu, când a fost nevoie și acolo unde era așteptat de înaintași să le lumineze chipul umbrat de uitare, de timp, de lume, de firea noastră predispusă la îngroparea prea devreme a celor ce ne-au precedat.

Mitropolitul Antonie a reușit să scoată cărți valoroase din arhive bătrâne. Așa a făcut prin investigarea arhivei patriarhului Miron¹², a mitropolitului martir Visarion Puiu¹³, a mitropolitului Miron Romanul¹⁴.

În aceeași măsură a iubit identificarea numelor și operelor marilor creatori de limbă, de cultură și de spiritualitate românească¹⁵. În toate cărțile, studiile și articolele sale mustește dragostea de modelele emblematice, clerici ori mireni, pe care mitropolitul ne recomandă să îi așezăm în „calendarele inimilor noastre”¹⁶, să-i pomenim, ca la Sfânta Liturghie, căci fără simbioza dintre cult și cultură. nu ne apropiem nici de Dumnezeu, nici de noi înșine. Cu atât mai puțin de semenii noștri.

Este impresionantă legătura de zi cu zi a mitropolitului cărturar cu tot ceea ce este nou în scris, în gândire, frământarea intelectualilor pentru definirea și aprofundarea rolului actului spiritual în viața omenirii¹⁷.

Pasiunea sa pentru scoaterea la lumina zilei a celor ce sunt adevărații piloni de rezistență la edificiul cultural românesc - slujitorii Bisericii - l-a determinat să scrie un gen de istorie literară cronologică creștină, adunată spre luarea-aminte în trei volume¹⁸. Pe toate le-a așezat pe temelia solidă a 1984; Dr. Antonie Plămădeală, *Elie Miron Cristea. Corespondență*, Sibiu, 2005; Antonie Plămădeală, *Românii din Transilvania sub teroarea regimului dualist austro-ungar (1867-1918)*, Sibiu, 1988; Antonie Plămădeală, *Contribuții istorice privind perioada 1918-1939*, Sibiu, 1987.

13. Dr. Antonie Plămădeală, *Visarion Puiu. Corespondență*, Sibiu, 2005.

14. Dr. Antonie Plămădeală, *Lupta împotriva deznaționalizării românilor din Transilvania în timpul dualismului austro-ungar*, Sibiu, 1988.

15. Vezi mai pe larg: Antonie Plămădeală, *Nume și fapte în istoria culturii românești, sec. XVII-XIX, la Buzău*, București, 1983; Dr. Antonie Plămădeală, *Dascăli de cuget și de simțire românească*, București, 1981; Antonie Plămădeală, *Lazăr Leon Asachi în cultura română*, Sibiu, 1985.

16. Antonie Plămădeală, *Calendar de inimă românească*, Sibiu, 1988; Idem, *Alte file de calendar de inimă românească*, Sibiu, 1988.

17. Vezi volumele alcătuite din rubrica sa la „Telegraful român”-„Semnalăm, Semnalăm”; Dr. Antonie Plămădeală, *Gânduri de frumuseți albe* (5 volume), Sibiu, 2004-2005.

18. Vezi Antonie Plămădeală, *De la Cazanul lui Varlaam la Ion Creangă*, Sibiu, 1997; Idem, *De la Filotei al Buzăului la Andrei Șaguna*, Sibiu, 1997; Idem, *De la Alecu Russo la Nicolae de la Rohia*, Sibiu, 1997.

19. Antonie Plămădeală, *Romanitate, continuitate, unitate*, Sibiu, 1988.

20. Vezi Dr. Antonie Plămădeală, *Ca toți să fie una*, București, 1979.

romanității bizantine într-o continuitate nedezmintită, demnă de cunoscut, de cercetat și de apărut, cu iubire, cu credincioșie și cu demnitate, acum la revenirea noastră în Europa¹⁹.

În lupta sa pentru unitate „s-a inspirat mai întâi din viața și din experiența patristică, dar și din lupta Bisericilor creștine, tot mai preocupate de revenire la comuniunea finală: «Ca toți să fie una»²⁰, anticipând profetic mai noile poziții în acest sens atât în Răsărit, cât și în Occident. Participarea sa la reuniunile ecumenice, în lume, sau la întâlnirile interconfesionale, în România, l-a impus ca pe un mare luptător pentru refacerea unității creștine, evidențiind pozițiile temeinice ale Ortodoxiei deschise tuturor celor ce știu că unitatea nu se poate realiza doar de către oameni. Contribuțiile sale au fost mereu acceptate în documentele internaționale, iar catehezele în domeniu, acasă, au ținut aproape de frământările lumii religioase tot clerul, teologii și credincioșii. Această lungă, coerentă și temeinică experiență se constituie acum în temelii pentru participarea Bisericii la eforturile națiunii spre reintegrare europeană.

5. *Mitropolitul Antonie, omul lui Dumnezeu*

Dar ceea ce îl definește într-un chip sintetic și organic atașat de slujirea bisericească este credincioșia sa nedezmintită până în ultima clipă a vieții pământești, pecetluindu-și slujirea și opera cu o autentică asceză personală, purtată precum crucea Domnului, pe propriul său calvar. Nu întâmplător și-a început viața prin durerea părăsirii forțate a casei natale, a pământului și a vieții din frumoasa Basarabie²¹. Nu este fără semnificație duhovnicească nici participarea sa de tânăr teolog și monah la mișcarea duhovnicească „Rugul Aprins”²². Dumnezeu a aprins făclia duhovnicească în inima sa și astfel a reușit să răzbată toate „potecile” întunecate, umbrite sau noroioase ale vieții sale pământești. Dimensiunea monahală, mistica și ascetica, aspecte mai puțin bănuite în lucrarea și în slujirea părintelui mitropolit Antonie, se pot acum ușor sesiza din pasiunea, din capacitatea sa unică de povățuitor duhovnicesc. Lucrarea de o rară frumusețe duhovnicească, înrudită prin

21. Vezi Antonie Plămădeală, *Basarabia*, Sibiu, 2003.

22. Antonie Plămădeală, *Rugul Aprins*, Sibiu, 2002.

23. Antonie Plămădeală, *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*, Sibiu, 1983; Părintele Stăniloae, în prefață (p.6), spune: „Ne-a dat o carte cum nu cunosc să se fi scris

stil, prin mulțimea exemplelor pozitive de urmat și, mai cu seamă, prin analiza logică, fină și concisă a slujirii monahale - „Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă”²³ - este în acest sens mai mult decât o mărturie. Este o mărturisire. Într-o culegere de meditații, studii și articole cu conținut duhovnicesc, cu smerenie spune: „Acest lucru esențial îl fac eu cunoscut și astfel deschid fiecăruia calea ce trebuie să o urmeze. Pe care nu o cunoaște. Și nu o fac eu. Ci Duhul Domnului. Există o bogată literatură plină de sfaturi pentru cei ce voiesc să trăiască o viață duhovnicească mai deosebită”²⁴.

Din experiența duhovnicească s-a adresat cald, părintește, convingător și hotărât îndeosebi tinerilor teologi, insistând atât de mult asupra aspectului esențial în devenirea ca slujitor: vocația. Vocației, ca act determinant în slujirea lui Dumnezeu, i-a închinat o viață întreagă. De aceea este și rămâne un teolog, un slujitor și un erudit de vocație²⁵, plămădit în „forma” sufletului românesc cu „aluatul” ceresc al credințioșiei.

Nu ar fi completă scurta noastră prezentare a unor părți din bogata viață și lucrare a mitropolitului Antonie, fără a ilustra și marea sa pasiune pentru cuvântul lui Dumnezeu rostit în predici, în cateheze, în conferințe și în toate împrejurările, într-o manieră unică a sa: cuvinte accesibile în care a ascuns mereu pe Dumnezeu cel inaccesibil. Teologie adâncă, în formule accesibile: *Tâlcuri noi la texte vechi*²⁶. A deschis, cu siguranță, o nouă etapă în exercițiul oratoriei și predicii creștine în Biserică: „*Dialogul sincer cu Dumnezeu și cu ascultătorii, ca sursă de exprimare misionară coerentă și convingătoare*”. „Toată viața preotului trebuie să fie o liturghie”²⁷.

Toată viața mitropolitului Antonie care a scris frumos, adevărat și convingător și a trăit demn, frumos și creștinește, ca om și ca păstor de suflete, este o „Liturghie după Liturghie” și după ce nu mai liturghisește ca arhieru și ca om pe pământ, continuă acolo pentru noi, ca noi să-i ducem slujirea în *Biserica în mers* aici.

o alta undeva”.

24. Antonie Plămădeală, *Cuvinte duhovnicești*, Sibiu, 2000.

25. Vezi Antonie Plămădeală, *Vocație și misiune creștină în vremea noastră*, Sibiu, 1984.

26. Antonie Plămădeală, *Tâlcuri noi la texte vechi*, Sibiu, 1989; Idem, *Cuvinte la zile mari*, Sibiu, 1989.

27. Antonie Plămădeală, *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, Sibiu, 1996.

28. Dr. Antonie Plămădeală, *Despre rai și iad*, Sibiu, 1995.

29. Antonie Plămădeală, *Tatăl nostru. Nu suntem singuri*, Sibiu, 1999.

În acest sens, ne-a lăsat și îndemnul cu valoare de testament: „Cu un singur lucru nu se poate glumi: cu moartea și cu viața veșnică. Față de moarte, ca să-i îndepărtăm sosirea, trebuie să ne apărăm permanent viața. Dar, în cele din urmă, tot vom muri. Pentru viața veșnică, de după moarte, trebuie să ne pregătim cu grijă încă din viața aceasta. Trebuie să ne pregătim intrarea în rai. De toate faptele cele rele se dă socoteală. Trebuie să evităm cu orice preț un dezastru final și veșnic. Cartea aceasta e o îndrumare spre rai”²⁸.

A crezut așa și s-a încrezut în iubirea Tătalui nostru cel ceresc, pe Care L-a invocat cu convingere pe patul de suferință când, împărțășit cu Prea Curatele Taine la praznicul Tăierii Capului Sfântului Ioan Botezătorul, 29 august 2005, la ora venirii Mirelui, s-a întors acasă! Acum ne sunt mult mai inteligibile explicațiile sale la rugăciunea „Tatăl nostru”²⁹. „Nu mai suntem singuri. Avem un Tată. Demolarea singurătății dispare. Avem un sprijin. O nădejde!”

Da, Doamne, și noi avem nădejde în mila Ta, pentru fericita odihnă și așezarea în rai a părintelui și dascălului nostru, mitropolitul Antonie, care și-a pregătit din viață locul de așteptare a Învierii și cripta ctitoriei sale, Mănăstirea Sâmbăta, pe care a numit-o simbolic „carte”. Acolo, printre cărțile din bibliotecă (40.000 de volume) și printre căutătorii comorilor ascunse între zidurile brâncovenești ale academiei ce-i poartă numele, va fi mereu prezent, prin lumina plâpândă a candeliei, prin rugile monahilor și prin recunoașterea noastră și, evident, prin opera și exemplara sa slujire.

17 noiembrie 2005

De la ziua nașterii sale pământești la „Veșnică lui pomenire”!